

Etické rozhodování

Mgr. Danka Ciešlarová

Morálka

- **Morálka** (z lat. *moralitas*, správné chování, od *mos, moris*, mrav) znamená celkovou představu správného jednání ve společnosti.
- Od pravidel zdvořilosti se liší tím, že se týká věcí závažných a podstatných, na druhé straně od práva se liší tím, že se nedá soudně vymáhat a za její porušení nejsou sankce (tresty).

Etika

- **Etika** (z řeckého ethos - mrav), nebo též teorie morálky je filozofickou disciplínou, která zkoumá morálku nebo morálně relevantní jednání a jeho normy.
- Etika se zabývá teoretickým zkoumáním hodnot a principů, které usměrňují lidské jednání v situacích, kdy existuje možnost volby prostřednictvím svobodné vůle. Hodnotí činnost člověka z hlediska dobra a zla.

Etika

- Etika se snaží najít společné a obecné základy, na nichž morálka stojí, popř. usiluje morálku zdůvodnit.

Základní principy sociální práce

J. Novotná:

- Respektování jedince
- Ponechat klientovi možnost vyjádřit city
- Přijmout klienta takového, jaký je
- Zaujmout neodsuzující postoj
- Respektovat kl. právo na sebeurčení
- Zachovávat důvěrnost sdělení

Základní principy sociální práce

M. Nečasová:

- Sebedeterminace – právo na sebeurčení
- Podpora welfare
- Rovnost
- Distributivní spravedlnost

Základní etické principy

- 9 základních principů (podle Koochera a Keith-Spigelove, 1998)
 - Nepoškodit (neublížit – princip nonmaleficence)
 - Respektovat autonomii
 - Činit dobro (beneficence)
 - Spravedlnost

Základní etické principy

- Důvěryhodnost, spolehlivost, oddanost klientovi
- Důstojnost klienta
- Laskavost a soucit
- Usilovat a o co nejvyšší kvalitu
- Přijetí zodpovědnosti

Etický problém a etické dilema

- etický problém:

složitá situace, která vyžaduje řešení a morální rozhodování; je zřejmé, jaké je správné řešení, ale z nějakého důvodu (osobní hodnoty, kontext atd.) je obtížné se rozhodnout.

Etický problém a etické dilema

- etické dilema:

volba mezi dvěma nevhodnými, nechtěnými možnostmi; konflikt morálních principů; není zřejmé, která volba bude lepší, správná

Vznik etických problémů

- neznalost etických zásad
- činnost mimo oblast své kompetence
- necitlivost vůči potřebám klientů nebo dynamice situace
- využívání klientů
- nezodpovědnost, nedbalost
- hledání odplaty za domnělé křivdy
- strach
- výjimečné „uklouznutí“
- racionalizace

Příklady racionalizací

■ Aneb NENÍ TO NEETICKÉ, KDYŽ... (podle Pope, Vasquez, 1999)

- není to neetické, pokud nemluvíme o etice
- není to neetické, pokud neznáme zákon, etickou zásadu nebo kodex, který to zakazuje
- není to neetické, pokud to kolegové dělají taky
- není to neetické, pokud si nikdo nestěžoval
- není to neetické, pokud si to klient přál

- není to neetické, pokud za to může klient
- není to neetické, pokud jste se ten den necítil úplně ve své kůži
- není to neetické, pokud vám někdo řekl, že jedna etická komise kdesi a kdysi řekla, že to je v pořádku
- není to neetické, pokud víte, že zákony a etické kodexy píšou lidé, kteří nemají tušení, jak tvrdá je realita psychologické praxe

- není to neetické, pokud jsou lidé z etických komisí nebo z vedení vaší instituce sami nepoctiví, hloupí, extremističtí, zcela jiní než vy, nebo se proti vám spikli
- není to neetické, pokud je to pohodlnější než to dělat jiným způsobem
- není to neetické, pokud na to nikdo nepřijde – nebo když přijde, tak z toho nejspíš nic nebude dělat

- není to neetické, pokud dodržíte ostatní etické zásady
- není to neetické, pokud nemáte v úmyslu nikomu ublížit
- není to neetické, pokud nikdo nedokáže, že přesně to, co jste udělali, bylo jedinou příčinou poškození klienta

- není to neetické, pokud se to nechystáte udělat více než jednou
- není to neetické, pokud to vede k vyššímu příjmu nebo větší prestiži
- není to neetické, pokud vám to nikdo nedokáže
- není to neetické, pokud jste důležitým člověkem
- není to neetické, pokud jste příliš zaneprázdnění

Etické rozhodování

proces etického rozhodování

- zvyšuje pravděpodobnost, že dojdeme k eticky správnému rozhodnutí
- umožňuje systematicky zhodnotit situaci a faktory, které ovlivňují konečné rozhodnutí
- od pár minut až po týdny

Dobrý návod na etické rozhodnutí

- Thiroux (podle Meacham 2007) uvádí, že dobrý přístup, návod k morálnímu rozhodování by měl mít následující charakteristiky:
 1. Racionálně založený, avšak beroucí v potaz emoce.
 2. Logicky konzistentní, přesto umožňující flexibilitu.
 3. Obecně aplikovatelný, stejně jako aplikovatelný na konkrétní jedince a situace.
 4. Je možné se jej naučit.
 5. Umožňuje řešit konflikty.

Etické rozhodování

Deontologisté x teleologisté

- Teleologisté (relativisti) mají za to, že rozhodnutí je etické, pokud má dobrý výsledek
- Deontologisté (absolutisti) jsou přesvědčeni, že výsledek bude dobrý, jen pokud k němu dospějeme dobrým procesem.

Příklady: zkuste ve skupinkách dojít k řešení,
pokuste se zaznamenat vývoj rozhodnutí
(zachytit různé druhy argumentů).

Děkuji za pozornost.